

OCENY I OMÓWIENIA

DOI : 10.14746/rie.2019.13.26

A. Barabasz, *Polska wobec zachodnioeuropejskich procesów integracyjnych po II wojnie światowej (do 1989 roku)*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2018, ss. 329.

Po zakończeniu II wojny światowej na Starym Kontynencie zaczęły kształtować się pierwsze inicjatywy integracyjne. Ścisłjsza współpraca krajów Europy Zachodniej miała być gwarantem pokoju i bezpieczeństwa w regionie. Polska, która w owym czasie znalazła się w orbicie wpływów ZSRR początkowo niechętnie odnosiła się do procesów integracji zachodnioeuropejskiej. Jednakże wciąż pogarszająca się sytuacja gospodarczo-społeczna w kraju spowodowała konieczność zmiany stanowiska władz polskich i zbliżenia z Zachodem.

Recenzowana praca stanowi kompleksową analizę stosunku władzy ludowej w Polsce do rozwoju wieloaspektowych procesów integracji zachodnioeuropejskiej w latach 1946–1989. Przemysłana struktura monografii i wyróżnienie poszczególnych jej fragmentów w oparciu o kolejne etapy procesów integracji zachodnioeuropejskiej, czynią ją niezwykle spójną i klarowną.

Publikacja składa się z czterech rozdziałów, poprzedzonych Wstępem, z Zakończenia i spisu bibliografii. W każdym z rozdziałów Autor dokonał syntezy poszczególnych projektów integracyjnych, konfrontując je z oceną Warszawy poprzez bazowanie na licznych dokumentach, źródłach prasowych itd. W dość obszernym wprowadzeniu, Autor nakreślił obszar zainteresowań, cel oraz cezurę pracy. Poza tym sformułował główne i szczegółowe pytania badawcze, przedstawił zastosowane metody, jak również nawiązał do struktury pracy, charakteryzując jej poszczególne rozdziały. W końcowej części odniósł się do wykorzystanej bazy źródłowej oraz aktualnego stanu badań nad podjętym przez Autora problemem badawczym.

W pierwszym rozdziale, zatytułowanym *Władza ludowa wobec narodzin i rozwoju inicjatyw integracji zachodnioeuropejskiej w latach 1946–1957*, przedstawione zostały reakcje władz PRL na pierwsze działania integracyjne w powojennej Europie. W szczególności zaprezentowano w nim polską ocenę ogłoszonego w 1946 r. planu G. Marshalla, jak i powołania Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWiS), czy prób ustanowienia Europejskiej Wspólnoty Obronnej (EWO). W końcowej części rozdziału omówiono reakcje Warszawy na podpisanie traktatów rzymskich w 1957 r.

W drugim rozdziale publikacji, pt. *PRL wobec rozwoju procesów integracji zachodnioeuropejskiej w latach 1960–1970*, ukazano stosunek władzy ludowej w Polsce do kolejnych projektów zjednoczeniowych: Wspólnej Polityki Rolnej EWG, Europejskiej Współpracy Politycznej, Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA), Nordyckiej Unii Ekonomicznej (NORDEC) oraz członkostwa Szwecji w EWG.

Trzeci rozdział, zatytułowany *Odwrót od ideologii? Polska wobec zachodnioeuropejskich inicjatyw w latach 1970–1980*, poświęcony został reakcjom władz PRL na pierwsze rozszerzenia Wspólnot Europejskich o Wielką Brytanię, Danię, Irlandię i Norwegię, relacjom pomiędzy dwoma ugrupowaniami gospodarczymi – RWPG (Radą Wzajemnej Pomocy Gospodarczej) a EWG, jak również ocenie pierwszych wyborów do Parlamentu Europejskiego WE w 1979 r.

W końcowym rozdziale, pt. *Polska a Wspólnoty Europejskie w latach 1981–1989*, odnoszącym się do następczej dekady działań integracyjnych Europy Zachodniej, przedstawiono stosunek polskich władz wobec kolejnych poszerzeń Wspólnot Europejskich, tj. o Grecję, Hiszpanię

i Portugalii, relacji Turcji z EWG, czy przyjęcia Jednolitego Aktu Europejskiego EWG. Ostatni podpunkt rozdziału poświęcony został zacieśnieniu współpracy Polski ze Wspólnotami Europejskimi w latach 1987–1989, a w szczególności podpisaniu umowy handlowej i gospodarczej z EWG oraz Protokołu w tej sprawie z EWWiS.

W *Zakończeniu* Autor dokonał podsumowania, w którym w zwięzły sposób nakreślił ewolucję stanowiska Warszawy wobec rozwoju procesów integracji zachodnioeuropejskiej po II wojnie światowej (od zupełnej negacji w latach sześćdziesiątych do pełnej aprobaty w końcówce lat osiemdziesiątych).

Niewątpliwym walorem przedmiotowej monografii jest jej bogata bibliografia. Przy opracowaniu dzieła wykorzystano przede wszystkim materiały pozyskane podczas kwerend archiwalnych, które zostały przeprowadzone przez Autora w Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie, w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, a także w Instytucie Pamięci Narodowej w Warszawie.

W publikacji odwołano się do licznych i jak wskazywał Autor, częściowo dotąd nieprzebadanych, materiałów źródłowych. Kwerendą zostały objęte między innymi zespoły akt: Ministerstwa Spraw Zagranicznych, KC PZPR, Ministerstwa Handlu Zagranicznego, Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, czy Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych.

Podstawę źródłową przedmiotowej publikacji, oprócz wspomnianych już powyżej dokumentów, stanowiły również liczne artykuły prasowe okresu PRL. W szczególności te zamieszczone w następujących dziennikach: „Trybunie Ludu”, „Żołnierzu Wolności”, „Życiu Warszawy”, „Głosie Wielkopolskim” i tygodnikach: „Rzeczywistość”, „Polityka”, „Chłopska Droga”, „Przekrój”, „Kultura”, „Życie Gospodarcze”, „Tygodnik Demokratyczny”, „Nowe Czasy”, czy „Literatura”. Ponadto na uwagę zasługuje wykorzystanie przez Autora szeregu opracowań, dzienników i wspomnień, komentarzy, przemówień, jak również syntez dziejów najnowszych.

Dobór niniejszych źródeł pozwolił na umiejętne powiązanie badań politologicznych z historycznymi.

Recenzowana książka niewątpliwie wnosi istotny wkład w istniejący stan badań dotyczący stosunku PRL wobec rozwoju procesów integracji zachodnioeuropejskiej. Jak podkreślał sam Autor, do tej pory w Polsce, tematyka ta nie doczekała się wyczerpującego i kompleksowego opracowania, a niniejsza monografia jest pierwszą tego typu.

Recenzowana praca systematyzuje i uaktualnia dotychczasowy stan wiedzy, wskazując na szereg uwarunkowań i konsekwencji działań władzy ludowej w obliczu prób zjednoczeniowych Europy Zachodniej. Monografia jawi się jako niezwykle solidne i rzetelne omówienie badanego problemu badawczego.

Podsumowując, należy przede wszystkim podkreślić kompleksowość tego prawie trzystostronicowego dzieła i rzeczowość jego narracji. Takie ujęcie wieloaspektowego problemu, jakim był stosunek Warszawy do procesu jednoczenia Europy Zachodniej w latach 1946–1989, z pewnością zaciekawi wielu przedstawicieli środowiska naukowego, jak również osoby interesujące się podjętymi zagadnieniami.

ANNA RATAJCZAK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu